

Нестерчук Л. П.
*старший викладач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ СТОСУНКІВ У СФЕРІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У відповідності із Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 № 1401-VIII Конституцію України було доповнено статтею 131-2, яка регламентує, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура, і саме адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також саме адвокат здійснює захист від кримінального обвинувачення, за винятком окремих випадків [1]. Таким чином адвокатуру і прокуратура були включені до системи органів правосуддя.

Отже, адвокатура набуває статусу ключового елементу системи правосуддя в Україні, адже найважливішою конституційною функцією адвокатури є забезпечення права на захист від кримінального обвинувачення та представництво фізичних та юридичних осіб в суді. Делегуючи відповідну функцію інституту адвокатури, Держава делегувала, таким чином, представницьку функцію адвокатурі і тепер повинна забезпечити високий рівень надання адвокатами професійної правничої допомоги, що, в свою чергу, має значний вплив на якість здійснення правосуддя та реалізацію права на справедливий суд. У той же час, Конституцією України передбачається незалежність органів адвокатури, а діючий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» взагалі вказує на те, що адвокатура України це недержавний самоврядний інститут [2]. Слід додати, що кожен адвокат прагне, щоб стосунки із його клієнтом, органами влади, спільнотою, громадськими організаціями набували високих морально-етичних відносин у сфері юридичної діяльності.

Діяльність адвокатів, юристів у різних сферах діяльності базується на визначених законодавством України нормативно-правових актах, а також правилах. Як це відбувається за Правилами адвокатської етики (затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року) у діяльності адвокатів України [3]. Проте існує поняття моралі, яка є невід'ємною складовою компетентності адвокатів та визначає рівень професійності під час реалізації повноважень, які спрямовані на виконання його функцій, захист прав та свобод громадян, навіть законотворчу діяльність та інший багатоманітний спектр дій адвокатів-юристів, залежно від сфери виконання їхньої діяльності.

Поняття «мораль» є одним з найдавніших чинників формування не тільки правових норм, але й відносин між громадянами у суспільстві

в цілому, їх духовного життя та соціального рівня свідомості. Вона є регулятором поведінки людини у особистих відносинах. Моральні норми не мають чіткої регламентації. Вони закладені у свідомості людей завдяки історичному розвитку, традиціям та вихованню. З наукового погляду окремі аспекти сучасного стану та перспектив розвитку морально-етичних стосунків правників розглядали такі науковці як Лозовой В. О., Петришин О. В. та Цветков В. В. У своїх працях вони зазначали, що моральні якості є фундаментальними і впливають на розвиток суспільства в цілому.

Поняття «право» регулює відносини людини з суспільством, які виходять за межі міжособистісних і тому підлягають зовнішньому контролю. Правові норми мають регламентований офіційний характер, чітко визначену написану форму та складають систему.

Спільність моралі і права полягає у відносній стійкості моральних і правових принципів і норм, оскільки вони засновані на загальнолюдських вимогах гуманності, справедливості, рівності та свободи. Вони виражають, як правило, інтереси, прагнення і волю усіх громадян, закріплюють оптимальне співвідношення інтересів особистості та суспільства, ставлять рівні вимоги до людини незалежно від її національної приналежності, майнового стану чи віросповідання, висувають однакові критерії оцінки вчинків і поведінки людей.

Термін «етика», що перекладається з давньогрецького слова «ethos» (звичка, вдача), вперше використав Аристотель. Це слово збігається з латинським «moralis, mores» (моральність, мораль), що означає вдача, натура, склад душі, характер, образ мислення. Розмежування не є суттєвим, а тому можна вказувати на синонімічність та етимологічну збіжність вищезазначених понять [4].

Нові політичні та економічні реалії вимагають виробити нові морально-етичні стандарти суспільної поведінки. Значною мірою характеризує відносини держави і громадянина професійна етика державного службовця, діяльність суддів, адвокатів, прокурорів, нотаріусів та взаємодія правоохоронних органів в цілому [5]. Незважаючи на вищезазначене, не слід нехтувати основними моральними цінностями, при здійсненні повноважень, наданих адвокатам. Це такі як: гуманізм, демократизм, законність, справедливість, колективізм, чесність, порядність, патріотизм, гласність у роботі та деякі інші. Серед них також є одвічні поняття: перш за все, уявлення про добро і зло, загальнолюдські цінності: милосердя, взаємна доброзичливість, терпимість, повага до праці та особиста працелюбність, правдивість, толерантність.

Крім того, великий моральний потенціал закладений в професійних повноваженнях адвоката ще й тому, що оскільки вся й огодіяльність пов'язана з утвердженням і забезпеченням прав та свобод людини, законних інтересів кожного громадянина, то на них покладена велика відповідальність, так як вони мають вплив на долі людей в межах визначених законом [6].

Об'єктом діяльності працівників юридичної сфери є людські стосунки, люди, з їх найважливішими інтересами, потребами, проблемами, правами і обов'язками. Нерідко така діяльність пов'язана з вторгненням у особисте життя людей, а то й з обмеженням їх прав. Оскільки правові спори обумовлені конфліктом інтересів громадян, а юридична практика пов'язана з обов'язком розв'язання різноманітних конфліктних ситуацій, професійна діяльність адвоката торкається найважливіших інтересів людей, їх благ, а іноді й долі. Все це накладає особливий тягар моральної відповідальності за результати своєї діяльності не тільки адвокатів, а також суддів, прокурорів, слідчих та інших працівників юридичного фаху, вимагає від цих осіб особливих морально-етичних, психічних та волевих якостей, якими вони повинні володіти.

Також слід зазначити, що, нажаль, сьогодні, існує великий рівень корумпованості та виникнення приватного інтересу під час вирішення питань, пов'язаних із здійсненням владних повноважень держави та захистом прав та свобод громадян (навіть в умовах воєнного стану в Україні). Подекуди, це свідчить про наявність прогалин у моральному ставленні адвокатів (правників) до виконання своєї роботи. Користуючись своїм особливим правовим статусом, у цих осіб виникає приватний інтерес, який є не припустимий. Тобто дійсно існує потреба у розвитку та більш усвідомленому ставленні адвокатів (юристів) морально-етичних стандартів суспільної поведінки.

Отже, в умовах сучасної України «мораль» відіграє особливу роль. В ній зафіксовані загальнолюдські цінності, які є життєво важливими для адвоката, пересічного громадянина і посадових осіб, бідного і багатого, молодого і похилого. Мова йде про ті цінності, без яких неможлива організація діяльності адвоката, будь-якого правника, державного управління.

Проблеми моральної культури серед адвокатів, правників, пересічних громадян тощо завжди викликали підвищений інтерес в українському суспільстві, тим більше сьогодні під час воєнного стану в Україні. Від рівня моральної культури значною мірою залежить успіх чи невдачі тих чи інших соціальних перетворень, їх спрямованість та ефективність, активний розвиток громадянського суспільства та взагалі держави.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 28, ст.532
2. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року, Зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#TextRL>
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня

2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282

4. Лозовой В. О. Петришин О. В. Наукове видання. Професійна етика юриста. Харків: Видав. «Право» Академії правових наук України, 2004. С. 176 URL: <https://tomorrowslawyer.org/wpcontent/uploads/2017/05/Lozovoi.pdf>

5. Цветков В. В. Державне управління: Основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). Харків: Видав. «Право» Академії правових наук України, 1996. С. 156. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2011/CVETKOV_1996.pdf

6. Сурмін Ю. П. Навчальний посібник. Державна служба в Україні: соціально-правовий та організаційний аспекти. Київ: Видав. Національна академія державного управління при Президенті України, 2011. С. 203. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/373cec75-aa44-4184-bb59-cccc39e53078.pdf